

SLIK ser utgaven av Nature ut.

Rørt over forside

De har kjempet om forsiden, og denne uken ga det resultater.

MARIE SKARPAAS KARLSEN
marie.karlson@ba.no

LEDER: Nikolai Østgaard, leder for Birkelandsenteret.

FOTO: BIRKELANDSENTERET

Det har snart gått tre år siden det ble skrevet bergensk romfartshistorie. SpaceX-raketten Falcon 9 ble skutt ut i verdensrommet, og om bord var det teknologi som blant annet er bygget ved Birkelandsenteret for romforskning ved Universitetet i Bergen.

Dette skjedde etter 14 års arbeid, og endelig skulle teknologien testes ute i rommet.

- Det var helt fantastisk. Jeg er faktisk veldig rørt, sa Nikolai Østgaard, leder for Birkelandsenteret på telefon fra Florida, hvor oppskytingen skjedde. Han har ledet prosjektet her i Bergen.

Det har skjedd mye siden den gang.

Den store forskningen

Men først: Atmosphere-Space Interactions Monitor, eller fra nå av Asim, er navnet på teknologien som er et prosjekt i regi av Den europeiske romfartsorganisasjon (ESA). Birkelandsenteret for romforskning ved UiB har siden 2005 samarbeidet med forskere i Danmark og Spania.

Her i Bergen har de utviklet detektoren av krystaller og elektronikk måler røntgen og gammastråler i forbindelse med lynutladninger, kalt jordske gammaglimt. Asim har også instrumenter som måler synlig og ultrafiolett lys fra lyn.

- Det hele handler om å finne sammenheng mellom det vi ser som vanlig lyn, og andre eksotiske fenomener, forteller Østgaard.

Fenomenene han nevner, er blå jetter, røde ånder og alver. Førstnevnte er det ferskeste resultatet til Asim-prosjektet.

Blå jetter har nemlig vært et

ganske ukjent naturfenomen, men Asim-målinger beskriver nå flere av mekanismene som fører til produksjonen av disse blå lysene. (Se animasjonen under)

Kampen om forsiden

For ett års tid siden var forskningen fra Bergen på forsiden av Science. Da med resultater om jordske gammaglimt.

Nå dukker det opp Asim-resultater på forsiden av enda et prestisjetung tidsskrift, nemlig Nature, og det er blå jetter som er tema.

Dette ble lansert onsdag. Årlig er det en kjempekonnurrans mellom forskere om å få vist frem sine vitenskapelige resultater i begge disse tidsskriftene. Det er mer enn 40.000 artikler som årlig sendes inn, og færre en 10 prosent får sitt trykket.

- Det er veldig morsomt. En del av jobben vår er nettopp å formidle det vi gjør. Men dette kommer ikke av seg selv, sier Østgaard.

Han forteller at det å havne i disse tidsskriftene, og attpåtil få forsiden, på ingen måte kommer av seg selv.

- Det er mye jobb som ligger bak dette. Vi samarbeider med profesjonelle designere og bruker ressurser for å få det til. Dette blir en prioritert sak hos oss, og så legger vi inn litt ekstra for å kapre forsiden, forklarer han.

Ørjan (43) er en av Musikk-Berg HAR GÅTT

Flere sperret opp øynene da den mediesky musikeren plutselig dukket opp på TV-skjermen i fjor. I dette BA-intervjuet forteller han at han lukker seg stadig mer inne.

ØRJAN NILSSON
orjan.nilsson@ba.no

Ørjan Stedjeberg har siden 1993 vært synonymt med artistnavnet Hoest, i det som i teorien er enmannsbandet Taake.

I en årrekke har han sagt nei til intervjuer og skydd medie, men så dukket han altså opp i black metal-dokumentaren «Helvete» på NRK i fjor. Har han begynt å mykne opp?

Ikke fysisk

BA sendte en forespørsel om et intervju med Stedjeberg før jul i forbindelse med en ny splittsingel som er like rundt hjørnet.

Ørjan sa ja. Ikke til et fysisk intervju, det måtte være på e-post. En snøfull søndag i januar dumpet svarene ned i innboksen.

- Sist BA forsøkte å få et intervju med deg, da Taake var nominert til Spellemannprisen i 2012, sa du følgende: «Jeg har aldri likt å gjøre intervjuer. Det er lite jeg ønsker å dele med befolkningen, men vil heller la musikken og tekstene tale for seg». Hva var det med «Helvete»-dokumentaren som gjorde at du stilte opp?

- Jeg har vært tiltenkt plass i dokumentarer opp gjennom, men av forskjellige grunner har det aldri blitt noe av. Det har jo blitt laget litt vel mange dokumentarer om norsk black metal, men jeg ble fortalt at denne gang skulle det være mer fokus på aktører som ikke tidligere hadde kommet til orde. Det synes jeg kunne være riktig selvskap for meg, men nå ble det jo ikke helt slik til slutt.

- Gir serien et troverdig innblikk i scenen og historien, tenker du?

- Dette må da være en av de bedre. Den var innom mye essensielt, selv det på noen områder kun ble skrapet i overflaten. At alt har sitt utspring i Mayhem kommer man åpenbart ikke utenom, men det ble i overkant mye Mayhem for min smak.

«Haugtussa»

Selv om det ble mye Mayhem i «Helvete» understreker Stedjeberg at han likte godt at Snorre Ruch, som i 1994 ble dømt til åtte års fengsel for medvirkning til drapet Øystein Aarseth,

MER INNE: Black metal-ikonet Ørjan Stedjeberg har lukket seg mer og mer inne det

fikk oppmerksomhet i serien.

- Men hvis dette skulle være hele historien, burde man også hatt med det nasjonalromantiske aspektet som tidlig gjorde seg gjeldende i norske tekster, bandnavn og pseudonymer.

- På den kommende splittsingelen gjenbruker du tekst av Arne Garborg. Hvor lenge har du vært fascinert av hans forfatterskap? Hvilken annen litteratur dykker du inn i for inspirasjon?

- Jeg fikk for alvor øynene opp for ham tidlig på 90-tallet da jeg fikk «Haugtussa» av en kjæreste. Av andre synes jeg det er en skam at Ivar Aasen ikke er mer kjent for poesien sin, som han så vakkert behersket. Han skrev i

massiv skala og det var en enorm, rørende filosofisk bredde i det. Ellers er jeg fascinert av det tragiske tilfellet Tor Jonsson, som også hadde fortjent langt mer oppmerksomhet.

«Idiotmagnet»

- Du har tidligere sagt at black metal er en idiotmagnet og at du misliker at så mange liker Taake uten å forstå hva du egentlig driver med. Mener du fortsatt det? Hva er det de ikke forstår?

- Vel. Noen tiltales av visse elementer i det allsidige Taake-spekteret, andre tiltrekkes av helt andre ting. Nå er jo det jeg driver med dypt personlig på mange måter og jeg har gått